

ble que en català també fossin antigues.

La base llatina NOVUS (acceptada pel REW, 5910,¹² i FEW VII, 209b, i també per DECH IV, 246b4ss.) en fonts llatines es documenta només com a nom propi, especialment del sud d'Itàlia, però procedeix del derivat indoeuropeu NEU-I-OS 'nou', representat en índic, bàltic, germànic i cèltic (Ernout-M., Walde-H.). Té descendents romànics en català, castellà (*novio*), portuguès (*noivo*), occità (*novi*), i ha passat al bereber: *tenunbia*.¹³ En occità actual té vitalitat en gairebé tot el territori: Mistral dóna *nòvi*, -ia (rod.), *novi* (delf.), *nòbi* (gascó i lleng.) «nouveau marié, fiancé, époux» (veg. a més Wartburg, FEW VII, 209b-210); Rohlf, *Le Gascons*, § 429 esmenta *nòbi* «jeune mari» (amb variant *noubi*: Usto). Les formes occitanes modernes provenen que el mot tenia una *o* oberta en occità antic.¹⁴ La falta de diftongació en castellà es deu a la presència de la iod (DECH IV, 246b12 i n. 7). En català antic *novi* devia tenir en un principi una *o* oberta com en occità, però el canvi *novi* > *nuvi* (ja en Muntaner), que era degut a la metafonia de la -i final, fa palès que el mot català tenia una *o* tancada tot just abans d'aquesta mutació. És ben possible que una influència dels derivats com *noviatge*, *novial* etc., vagi causar una vacil·lació en el timbre de *novi*.

Pel que fa a les formes balears *novi* i *novti* (f. *novia*), notem que el trasllat de l'accent a una -i final s'havia donat en un mot com *escorpi* SCORPIUM i en els noms de lloc en -rubi RUBEUM: *Querribi*, *Font-rubi*, *Re-rubi* (RIVUS RUBEUM) > *Rubi*, *Malrubi* < *Bal(ç) Rubi*. Crida l'atenció el fet que el desplaçament s'ha produït en tots aquests casos des d'una vocal velar a una final -i darrera una labial. Aquesta tendència fou evidentment molt més forta en el dialecte balear, que a més de *novi* presenta *llupia* (menorquí) en lloc de *llúpia* (BDLC VIII, 1915, 237); el mig-savi *diluvi* es pronuncia *delobi* (pl. *delobins*) a Mall., veg. *DILUIR*; trobem casos esporàdics com *injuria* en lloc de *injúria*.¹⁵ Notem a més una forma paral·lela a *novi* (i *novti*) en *mustii*, -ia, variant mall. de *mústic*, -iga, pronunciat a vegons *AlcM mustii* a Sóller, Inca i Felanitx, i *mostii* a Palma i Manacor. Aquesta forma *mustii* suposa una base anterior *músti*, -ia, que apareix en un text del S. xv i en Lacav. (1696). D'altra banda, l'esmentada forma *delobi* apareix en rima en el vers del poeta mallorquí Jaume Olesa (a. 1487) i això ens prova que aquest tipus de trasllat de l'accent era antic en aquell parlar.¹⁶ L'afegiment de l'element semivocàlic *i*, que s'ha donat també en *musti*, es deuria a un intent de reforçar una síl·laba final acabada amb la vocal palatal *i* accentuada. Es pot pensar que hi hagi contribuït l'existència de mots acabats en -i com el mall. *fii* 'fill', *ui* 'ull' etc., però atès que apareix també en adjectius amb el femení -ia, hi tenim molt probablement un reflex de l'element palatal lleu que facilita el pas de la vocal palatal *i* a la vocal neutra *ə* en la forma del femení (o en les formes de l'imperfet en -ia).¹⁷

DERIV.: *Nuvial* 'nupcial' [*novial*: 1384 «una archa *novial* --- una vanoha *nuvial*», 1389 «lo meu quot *novial*», 1400 «lo cot *novial*» (*InuLC*); 1420, 1497 etc.];⁶⁰

en el sentit de 'dot de núvia' en doc. de 1523 (*AlcM*). *Nuvialles* 'noces' (alg.). *Nuviatge* 'noces' [*noviatge* 1384, 1392], 'equip de la núvia' [1514, 1523; Lacav. «*nuviatge* o *noviatge*: caixes de núvia ultra lo dot»]; significa 'prometatge' al Priorat: «des de lo dia en que los pares del jove demanen la noya als d'ella, de qual acte se 'n diu *noviatge*» (J. Bru, *Misc. Folk.*, p. 156); *noviatge* 'festeig' (en glossari de Martínez Ruiz, *L'Oncle Canyis*).

¹⁰ *Novença* (f. -ana) 'casat de poc' [*Spill* «los convidats / --- / fan son camí: / lexen malsà / lo *novença*; / la *novença* / romàs ufana» (2324-25), també en v. 5083; *Tirant* «L'endemà [de les bodes] per lo matí tothom s'alegrà e feren molta d'honor al Conestable e a la *novença*» (ed. NCL. IV, 17,2); apareix també en el romancer català: «tinch la mullé *novensana* que no la goso deixar» (MilàF, *Romllo*, 1882, 234Ñ);¹⁸ «hon la dexarà don Jaume, / *novença* que la té? / La encomanarà a sa mare / perquè lay governe bé» (Aguiló, *Romancer*, p. 272, citem de Nonell, *Est. Gram.*, 19); en l'accepció de 'jove novell, fadrí' en el *Venturós Pelegrí* (S. XVI?): «mirau que so jove delicat e *novença*», «Vehent-me jove e fadrí e *novença*» (*DAG*). Avui en la llengua comuna i en el dialecte central *novença* significa més aviat 'nou o principiant en alguna cosa' (*DFA*, ja en Belv. 1805, Lab. 1840); *novença* en el sentit de 'casat de poc' i *novençaatge* 'estat del casat de nou' són vivaços en el País Valencià,¹⁹ i *AlcM* registra el primer a Tortosa, Camp de Tarragona i el Pla d'Urgell. Fora dels límits de la llengua, el documentem a la zona xurra de València: Vicente Llatas dóna del Villar del Arzobispo *novensano*, i hem sentit *novensano* i *novensania* (amb variant -b-) a la zona d'Enguera-Canal de Navarres. Notem a més la forma *nuviances* o *noviances* 'festes nupcials', 'primera temporada després de casar-se' (usual a Mall. i Men., *AlcM*, *DAG*). Tocant a la derivació de *novença*, *AlcM* ens dóna una explicació satisfactòria atribuint-la a un encruentament entre *joventà* i *nou* o *novell*.

¹ Escrivim amb *ò* *novia* tot i reconeixem que la *o* gràfica potser ja representava un timbre tancat almenys des del S. XIV en els texts procedents del Principat on es va produir el canvi de *o* a *u*. —

² Però en aquest altre passatge del mateix text que cita *AlcM* de l'edició de Miquel i Planas (i que no es troba a l'edició dels NCL.) sembla tenir l'accepció de 'promès': «Foren *novis* los dits Jacob Xalabín e Ali Baxà ab les dites donzelles» (p. 18). —

³ En el mateix passatge citat per *AlcM* de l'ed. de JCoroleu (1886) apareix escrit *novies*. Apareix algun cop en Lull també: «comtà a les dones que havia vista una *núvia* molt bella i molt noblement vestida, e ab gran honrament la menaven a l'esgleya» (*Blanquerna*, NCL. I, 151.18, un altre cop en p. 124.19). —

⁴ Notem: «Sur sa mule empanachée, la fiancée prenait jadis la tête du cortège pour rejoindre le *novi*» (Chauvet, *Couleurs du Vallespir*, p. 64); JCoromines va registrar a Canavelles (Confent, 1959) *pell de novi* 'cuscuta'. — ⁵ L'ortografia regional mallorquina ha establert *novii* com a normal: així en el